

Ustawa
z dnia 9 maja 1996 r.
o wykonywaniu mandatu posła i senatora

Tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 1510

Spis treści ustawy:

Rozdział 1 Przepisy ogólne
Rozdział 2 Immunitet parlamentarny
Rozdział 3 Prawa i obowiązki posłów i senatorów w Sejmie i w Senacie
Rozdział 4 Inne prawa i obowiązki posłów i senatorów
Rozdział 5 Warunki wykonywania mandatu
Rozdział 6 Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe
Załącznik Oświadczenie o stanie majątkowym

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Posłowie i senatorowie wykonują swój mandat kierując się dobrem Narodu.
2. Posłowie i senatorowie powinni informować wyborców o swojej pracy i działalności organu, do którego zostali wybrani¹.

Art. 2.

1. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu poseł składa na posiedzeniu Sejmu ślubowanie następującej treści:
"Ślubuję uroczyście jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej."
Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów "Tak mi dopomóż Bóg".
2. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu senator składa na posiedzeniu Senatu ślubowanie następującej treści²:

---

¹ Por. zarządzenie nr 4 Marszałka Senatu z dnia 18 lipca 2013 r. w sprawie zasad wstępu na posiedzenia Senatu i komisji senackich (z późn. zm., niepublikowane).

² Art. 104 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ustalił następującą rotę ślubowania:
"Uroczyście ślubuję rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności i interesów Państwa, czynić wszystko dla pomyślności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać Konstytucji i innych praw Rzeczypospolitej Polskiej."
Ślubowanie może być złożone z dodaniem zdania "Tak mi dopomóż Bóg".

"Ślubuję uroczyście jako senator Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej."

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów "Tak mi dopomóż Bóg".

3. Odmowa złożenia ślubowania powoduje wygaśnięcie mandatu posła lub senatora³.

4. Uchylenie się od złożenia ślubowania w terminie trzech miesięcy od pierwszego posiedzenia Sejmu lub Senatu jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu posła lub senatora⁴.

5. Sposób złożenia ślubowania oraz tryb rozpatrywania spraw posłów i senatorów, którzy nie złożyli ślubowania w terminie trzech miesięcy od uzyskania mandatu, określają regulaminy Sejmu i Senatu⁵.

Art. 3.

Podstawowym prawem i obowiązkiem posła i senatora jest czynne uczestnictwo w pracach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów.

Art. 4.

Posłom i senatorom zapewnia się warunki niezbędne do skutecznej realizacji ich obowiązków oraz ochronę praw wynikających ze sprawowania mandatu.

Art. 5.

Tryb rozpatrywania spraw posłów lub senatorów niewykonujących obowiązków poselskich lub senatorskich, jak również zasady odpowiedzialności regulaminowej posłów lub senatorów określają regulaminy Sejmu lub Senatu⁶.

Art. 5a.⁷

Poseł lub senator w czasie pozbawienia wolności nie wykonuje praw i obowiązków wynikających z niniejszej ustawy.

Rozdział 2

Immunitet parlamentarny

Art. 6.

1. Poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu,

---

³ Zgodnie z art. 279 § 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.) odmowa złożenia ślubowania senatorskiego oznacza zrzeczenie się mandatu.

⁴ Zgodnie z art. 279 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.) zrzeczenie się mandatu skutkuje jego wygaśnięciem.

⁵ Zob. art. 18 Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

⁶ Zob. art. 24-25a Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

⁷ Art. 5a dodany przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o zmianie ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. Nr 48, poz. 446) z dniem 9 kwietnia 2005 r.

z zastrzeżeniem art. 6a. Za taką działalność poseł lub senator odpowiada tylko przed Sejmem lub Senatem.

2. Działalność, o której mowa w ust. 1, obejmuje zgłaszanie wniosków, wystąpienia lub głosowania na posiedzeniach Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego oraz ich organów, na posiedzeniach klubów, kół i zespołów poselskich, senackich lub parlamentarnych, a także inną działalność związaną nieodłącznie ze sprawowaniem mandatu.

3. Za działalność, o której mowa w ust. 1, poseł lub senator ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną lub finansową na zasadach określonych w ustawie oraz w regulaminach Sejmu lub Senatu.

Art. 6a.

Poseł lub senator, który, podejmując działania wchodzące w zakres sprawowania mandatu, narusza prawa osób trzecich, może być pociągnięty do odpowiedzialności⁸ sądowej tylko za zgodą Sejmu lub Senatu.

Art. 7.

1.⁹ Od dnia ogłoszenia wyników wyborów¹⁰ do dnia wygaśnięcia mandatu poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zgody Sejmu lub Senatu, z zastrzeżeniem art. 8 oraz art. 10b ust. 2.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy czynów popełnionych do dnia wygaśnięcia mandatu, w tym czynów popełnionych przed dniem ogłoszenia wyników wyborów.

3. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania w postępowaniu karnym, wszczętym przed dniem ogłoszenia wyników wyborów, wobec osoby, która została wybrana na posła lub senatora.

4. Pociągnięcie do odpowiedzialności karnej może nastąpić tylko za czyn wskazany we wniosku, który był podstawą wyrażenia zgody przez Sejm lub Senat. Pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności za inny czyn wymaga odrębnej zgody Sejmu lub Senatu.

Art. 7a.

Przedawnienie w postępowaniu karnym czynu objętego immunitetem nie biegnie w okresie korzystania z immunitetu.

Art. 7b.

1. Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego składa się za pośrednictwem Prokuratora Generalnego.

---

⁸ Zob. art. 25a-27c Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

⁹ Art. 7 ust. 1 zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, ustawy o ochronie danych osobowych, ustawy o Instytucji Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. poz. 1309) z dniem 19 września 2015 r.

¹⁰ Zgodnie z art. 276 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.) wyniki wyborów do Senatu Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w formie obwieszczenia. W obwieszczeniu zamieszcza się, według okręgów wyborczych, podstawowe informacje zawarte w protokołach okręgowych komisji wyborczych oraz nazwiska i imiona wybranych senatorów.

2. Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego składa oskarżyciel prywatny, po wniesieniu sprawy do sądu.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, sporządza i podpisuje adwokat lub radca prawny, z wyjątkiem wniosków składanych w swoich sprawach przez sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, notariuszy oraz profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych.

4. Wnioski, o których mowa w ust. 1 i 2, powinny zawierać:

- 1) ¹¹oznaczenie wnioskodawcy oraz pełnomocnika, o ile został ustanowiony;
- 2) imię i nazwisko oraz datę i miejsce urodzenia posła lub senatora;
- 3) wskazanie podstawy prawnej wniosku;
- 4) dokładne określenie czynu, którego dotyczy wniosek, ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz jego skutków, a zwłaszcza charakteru powstałej szkody;
- 5) uzasadnienie.

5. Przepisy ust. 2-4 stosuje się odpowiednio do wniosku o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do cywilnej odpowiedzialności sądowej w sprawach, o których mowa w art. 6a.

Art. 7c.

1.¹² Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej składa się Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi Senatu.

1a.¹³ Jeżeli wniosek nie spełnia wymogów formalnych, o których mowa w art. 7b ust. 3 lub 4, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu wzywa wnioskodawcę do poprawienia lub uzupełnienia wniosku w terminie 14 dni, wskazując niezbędny zakres poprawienia lub uzupełnienia. W przypadku niepoprawienia lub nieuzupełnienia wniosku we wskazanym terminie i zakresie Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu postanawia o pozostawieniu wniosku bez biegu.

1b.¹⁴ Jeżeli wniosek spełnia wymogi formalne, o których mowa w art. 7b ust. 3 i 4, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu kieruje go do organu właściwego do rozpatrzenia wniosku na podstawie regulaminów Sejmu lub Senatu, zawiadamiając jednocześnie posła lub senatora o treści wniosku.

2. Organ właściwy do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, powiadamia posła lub senatora, którego wniosek dotyczy, o terminie rozpatrzenia wniosku.

3. Na żądanie organu właściwego do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, sąd albo odpowiedni organ, przed którym toczy się postępowanie wobec posła lub senatora, udostępnia akta postępowania.

4. Poseł lub senator, którego wniosek dotyczy, przedstawia organowi właściwemu do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, wyjaśnienia i własne wnioski w tej sprawie w formie pisemnej lub ustnej.

5. Po rozpatrzeniu sprawy organ właściwy do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, uchwała sprawozdanie wraz z propozycją przyjęcia lub odrzucenia wniosku.

---

¹¹ Art. 7b ust. 4 pkt 1 zmieniony przez art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 677) z dniem 1 czerwca 2016 r.

¹² Art. 7c ust. 1 zmieniony przez art. 3 pkt 2 lit. a) ustawy z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 677) z dniem 1 czerwca 2016 r.

¹³ Art. 7c ust. 1a dodany przez art. 3 pkt 2 lit. b) ustawy z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 677) z dniem 1 czerwca 2016 r.

¹⁴ Art. 7c ust. 1b dodany przez art. 3 pkt 2 lit. b) ustawy z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 677) z dniem 1 czerwca 2016 r.

6. Sejm lub Senat wyraża zgodę na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów ustawowej liczby posłów lub senatorów. Nieuzyskanie wymaganej większości głosów oznacza podjęcie uchwały o niewyrażeniu zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej.

7. Przepisy ust. 1-6 oraz art. 10a stosuje się odpowiednio do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w art. 7b ust. 5.

Art. 8.

1. W zawiadomieniu, o którym mowa w art. 7c ust. 1, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu wyznacza termin na złożenie przez posła lub senatora oświadczenia o wyrażeniu zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej.

2. Jeżeli poseł lub senator złoży oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, przepisów art. 7c ust. 2-6 nie stosuje się.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, poseł lub senator kieruje, w formie pisemnej, do Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu, który zwraca się do organu właściwego do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w art. 7c ust. 1, o przedstawienie opinii co do formalnej poprawności tego oświadczenia.

4. Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu może zwrócić się do posła lub senatora o uściślenie treści oświadczenia w wyznaczonym terminie. Nieuściślenie treści w tym terminie powoduje pozostawienie oświadczenia bez biegu; w takim przypadku mają zastosowanie przepisy art. 7c ust. 2-6.

5. Pociągnięcie do odpowiedzialności karnej może nastąpić tylko za czyn wskazany we wniosku, co do którego poseł lub senator wyraził zgodę w trybie określonym w ust. 1-4. Pociągnięcie do odpowiedzialności za inny czyn wymaga odrębnej zgody, wyrażonej w trybie określonym w ust. 1-4 albo w trybie określonym w art. 7c.

6. W przypadku gdy poseł lub senator wyrazi zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za część czynów wskazanych we wniosku, w pozostałym zakresie wniosek jest rozpatrywany w trybie określonym w art. 7c.

7. O złożeniu przez posła lub senatora oświadczenia, o którym mowa w ust. 1, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu niezwłocznie informuje Sejm lub Senat.

8. Wycofanie zgody, o której mowa w ust. 1, jest prawnie bezskuteczne.

9. Przepisy ust. 1-8 nie mają zastosowania do spraw, o których mowa w art. 6a.

Art. 9.

1. Prokurator Generalny w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów informuje Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu o toczących się przeciwko posłom lub senatorom postępowaniach karnych wszczętych przed dniem ogłoszenia wyników wyborów.

2. W przypadku uzyskania przez posła lub senatora mandatu w trakcie kadencji Sejmu lub Senatu przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.

3. Poseł lub senator, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne wszczęte przed dniem wyboru, może wystąpić do Sejmu lub Senatu z wnioskiem o zażądanie przez Sejm lub Senat zawieszenia postępowania karnego do czasu wygaśnięcia mandatu. Wniosek nie może dotyczyć wykonania kary orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu.

4. Wniosek, o którym mowa w ust. 3, składa się do Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu.

5. Wniosek, o którym mowa w ust. 3, zawiera w szczególności: dokładne oznaczenie sprawy karnej, ze wskazaniem organu, przed którym toczy się postępowanie, uzasadnienie wniosku oraz podpis wnioskodawcy.

6. Jeżeli wniosek, o którym mowa w ust. 3, nie odpowiada warunkom określonym w ust. 3 i 5, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu, zwraca go wnioskodawcy w celu uzupełnienia.

7. Jeżeli wniosek, o którym mowa w ust. 3, odpowiada warunkom określonym w ust. 3 i 5, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu kieruje ten wniosek do rozpatrzenia przez organ właściwy na podstawie regulaminów Sejmu lub Senatu.

8. Do postępowania z wnioskiem, o którym mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy art. 7c ust. 2-5.

9. Sejm lub Senat żąda zawieszenia postępowania karnego, o którym mowa w ust. 3, w drodze uchwały podjętej większością 3/5 głosów ustawowej liczby posłów lub senatorów.

10. Poseł lub senator może złożyć Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi Senatu oświadczenie, że nie będzie występował z wnioskiem, o którym mowa w ust. 3. Przepisy ust. 5 i 6 oraz art. 8 ust. 7 stosuje się odpowiednio.

Art. 10.

1. Poseł lub senator nie może być zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu lub Senatu, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

2. Zakaz zatrzymania, o którym mowa w ust. 1, obejmuje wszelkie formy pozbawienia lub ograniczenia wolności osobistej posła lub senatora przez organy stosujące przymus.

3. O zatrzymaniu posła lub senatora, o którym mowa w ust. 1, należy niezwłocznie powiadomić Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu. Na żądanie Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu poseł lub senator musi być natychmiast zwolniony.

4. Wniosek o wyrażenie zgody na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora składa się za pośrednictwem Prokuratora Generalnego.

5. Wniosek, o którym mowa w ust. 4, powinien zawierać:

- 1) oznaczenie wnioskodawcy;
- 2) imię i nazwisko oraz datę i miejsce urodzenia posła lub senatora;
- 3) dokładne określenie czynu oraz jego kwalifikację prawną;
- 4) podstawę prawną zastosowania określonego środka;
- 5) uzasadnienie, wskazujące w szczególności na konieczność zastosowania określonego środka.

6.¹⁵ Do postępowania z wnioskiem o wyrażenie zgody na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora przepisy art. 7c ust. 1-5 stosuje się odpowiednio.

7. Sejm lub Senat wyraża zgodę na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów ustawowej liczby posłów lub senatorów. Nieuzyskanie wymaganej większości głosów oznacza podjęcie uchwały o niewyrażeniu zgody na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora.

---

¹⁵ Art. 10 ust. 6 zmieniony przez art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 677) z dniem 1 czerwca 2016 r.

8. Wymóg uzyskania zgody Sejmu lub Senatu nie dotyczy wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu.

Art. 10a.

1. Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu przesyła niezwłocznie uchwałę, o której mowa w art. 7c ust. 6, art. 9 ust. 9 i art. 10 ust. 7, albo oświadczenie posła lub senatora, o którym mowa w art. 8 ust. 1, wnioskodawcy.

2. Uchwały, o których mowa w ust. 1, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

Art. 10b.¹⁶

1. Przepisy dotyczące wyrażenia zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej stosuje się odpowiednio do odpowiedzialności za wykroczenia.

2. W przypadku popełnienia przez posła lub senatora wykroczenia, o którym mowa w rozdziale XI¹⁷ ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, 1485, 1634 i 1707), przyjęcie przez posła lub senatora mandatu karnego albo uiszczenie grzywny, w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym, o którym mowa w art. 98 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm.¹⁸), stanowi oświadczenie o wyrażeniu przez niego zgody na pociągnięcie go do odpowiedzialności w tej formie.

Art. 11.

1. W odniesieniu do posłów uzyskujących mandat w trakcie kadencji Sejmu, przepisy niniejszego rozdziału mają odpowiednie zastosowanie od dnia obsadzenia mandatu w trybie określonym w przepisach *ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360 z późn. zm.¹⁹)*.²⁰

2. W odniesieniu do senatorów uzyskujących mandat w wyniku wyborów uzupełniających do Senatu przepisy niniejszego rozdziału stosuje się od dnia ogłoszenia wyników tych wyborów.

3. Uchwała wyrażająca zgodę na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej, uchwała wyrażająca zgodę na pociągnięcie posła lub senatora do cywilnej odpowiedzialności sądowej za działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu, która narusza prawa osób trzecich, oraz

---

¹⁶ Art. 10b zmieniony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, ustawy o ochronie danych osobowych, ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. poz. 1309) z dniem 19 września 2015 r.

¹⁷ Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji.

¹⁸ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 765 i 1247, z 2014 r. poz. 486, 579, 786 i 969, z 2015 r. poz. 21, 396, 841, 1186, 1269, 1549, 1707 i 1855 oraz z 2016 r. poz. 178, 437, 868 i 1265.

¹⁹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 171, poz. 1056, z 2009 r. Nr 119, poz. 999 oraz z 2010 r. Nr 212, poz. 1385.

²⁰ Ustawa utraciła moc na podstawie art. 10 pkt 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks Wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 113 z późn. zm.) z dniem 1 sierpnia 2011 r. Zgodnie z art. 11 pkt 3 Przepisów wprowadzających ustawę – Kodeks wyborczy, ilekroć w dotychczasowych przepisach mowa jest o przepisach ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, rozumie się przez to odpowiednie przepisy ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks Wyborczy (Dz. U. Nr 21, poz. 112 z późn. zm.).

oświadczenie posła lub senatora o wyrażeniu zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej są skuteczne także w przypadku, gdy poseł lub senator zostanie wybrany do Sejmu lub Senatu następnej kadencji.

4. Jeżeli po nadaniu biegu wnioskowi, o którym mowa w art. 7b ust. 1, 2 albo 5 lub w art. 10 ust. 4, a przed podjęciem przez Sejm lub Senat rozstrzygnięcia w tych sprawach, upłynie kadencja Sejmu, postępowanie w danej sprawie toczy się nadal w Sejmie lub w Senacie następnej kadencji, o ile poseł lub senator, którego wniosek dotyczy, został wybrany na tę kadencję.

Art. 12.

Szczegółowy tryb postępowania w sprawach uregulowanych w niniejszym rozdziale określają regulaminy Sejmu i Senatu²¹.

Rozdział 3

Prawa i obowiązki posłów i senatorów w Sejmie i w Senacie

Art. 13.

1. Posła i senatora obowiązuje obecność oraz czynny udział w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, do których zostali wybrani.

2. Zasady usprawiedliwiania nieobecności posłów lub senatorów nieuczestniczących w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu lub Senatu²².

Art. 14.

1. W wykonywaniu obowiązków poselskich poseł w szczególności ma prawo:

- 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Sejmu i jego organów;
- 2) wybierać i być wybieranym do organów Sejmu;
- 3) zwracać się do Prezydium Sejmu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Sejm lub komisję sejmową;
- 4) zwracać się do komisji sejmowej o rozpatrzenie określonej sprawy;
- 5) uczestniczyć w podejmowaniu poselskich inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych oraz w rozpatrywaniu projektów ustaw i uchwał Sejmu;
- 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Sejm lub komisje sejmowe;
- 7) wnosić interpelacje i zapytania poselskie.

2. Zasady i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1, oraz z innych uprawnień poselskich w Sejmie, a także tryb i formy udzielania odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie oraz ich rozpatrywania przez Sejm, określa regulamin Sejmu.

---

²¹Zob. art. 26 i 27 Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

²²Zob. art. 22 Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824) oraz uchwałę Prezydium Senatu nr 356 z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie trybu składania i rozpatrywania usprawiedliwień z tytułu nieobecności senatora na posiedzeniu Senatu, Zgromadzenia Narodowego lub jego organu (niepublikowana) i uchwałę Prezydium Senatu nr 357 z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie trybu składania i rozpatrywania usprawiedliwień z tytułu nieobecności senatora na posiedzeniu komisji (niepublikowana).

Art. 15.

1. W wykonywaniu obowiązków senatorskich senator w szczególności ma prawo:

- 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Senatu i jego organów;
- 2) wybierać i być wybieranym do organów Senatu²³;
- 3) zwracać się do Prezydium Senatu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Senat lub komisję senacką;
- 4) zwracać się do komisji senackiej o rozpatrzenie określonej sprawy;
- 5) uczestniczyć w podejmowaniu inicjatyw ustawodawczych²⁴ i uchwałodawczych Senatu;
- 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Senat lub komisje senackie.

2. Zasady i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1, oraz z innych uprawnień senatorskich w Senacie określa regulamin Senatu.

Art. 16.

1. Posłowie i senatorowie mają prawo uzyskiwać od członków Rady Ministrów oraz przedstawicieli właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych informacje i wyjaśnienia w sprawach wynikających z wykonywania obowiązków poselskich lub senatorskich.

2. Członkowie Rady Ministrów oraz przedstawiciele właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych, organizacji społecznych, zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, spółek prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych są obowiązani przedstawiać informacje i wyjaśnienia na żądanie stałych i nadzwyczajnych komisji sejmowych i senackich, w sprawach będących przedmiotem ich zakresu działania.

Art. 17.

1. Na zasadach określonych w regulaminie Sejmu posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby, koła lub zespoły poselskie.

2. Na zasadach określonych w regulaminie Senatu senatorowie mogą tworzyć w Senacie kluby, koła lub zespoły senackie²⁵.

3. Posłowie wraz z senatorami mogą tworzyć wspólne kluby, koła lub zespoły parlamentarne.

4. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny klubu lub koła, o których mowa w ust. 1-3, korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

Art. 18.

1. Do obsługi swojej działalności parlamentarnej kluby i koła, o których mowa w art. 17, mogą tworzyć biura klubów i kół.

2. Kluby i koła otrzymują środki finansowe na pokrycie kosztów swojej działalności, w tym na pokrycie kosztów działalności biur klubów i kół, w wysokości i na zasadach określonych wspólnie

---

²³ Zob. Dział II Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

²⁴ Zob. art. 76 Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

²⁵ Zob. art. 21 Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu²⁶. Środki te nie mogą być wykorzystywane na inne cele niż określone w zdaniu pierwszym.

3. Przewodniczący klubu lub koła może zatrudniać w biurze pracowników na czas określony, nie dłuższy niż okres działalności klubu lub koła. Działalność klubów, kół i ich biur może być wspierana przez społecznych współpracowników²⁷.

3a.²⁸ Przewodniczący klubu lub koła jest obowiązany podać odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu następujące dane dotyczące pracowników biura klubu lub koła oraz społecznych współpracowników:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) datę urodzenia;
- 3) miejsce zatrudnienia w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura klubu lub koła albo społecznym współpracownikiem;
- 4) źródła dochodów w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura klubu lub koła albo społecznym współpracownikiem;
- 5) informację o wykonywanej działalności gospodarczej w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura klubu lub koła albo społecznym współpracownikiem.

3b.²⁹ Dane, o których mowa w ust. 3a, są jawne i są podawane do wiadomości publicznej odpowiednio przez Marszałka Sejmu albo Marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego³⁰.

4. Przewodniczący klubu lub koła, w ramach środków, o których mowa w ust. 2, ustala sposób wynagradzania pracowników biur klubów i kół.

5. Pracownikom, o których mowa w ust. 3, zatrudnionym na podstawie umowy o pracę, przysługuje dodatkowe wynagrodzenie roczne na zasadach określonych w odrębnej ustawie³¹. Tryb wypłacania tego wynagrodzenia określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu³².

6. Pracownikom zatrudnionym w biurach klubów i kół na podstawie umowy o pracę przysługuje nagroda za wieloletnią pracę w wysokości:

- 1) po 20 latach pracy – 75 % wynagrodzenia miesięcznego;
- 2) po 25 latach pracy – 100 % wynagrodzenia miesięcznego;
- 3) po 30 latach pracy – 150 % wynagrodzenia miesięcznego;
- 4) po 35 latach pracy – 200 % wynagrodzenia miesięcznego;
- 5) po 40 latach pracy – 300 % wynagrodzenia miesięcznego;

---

²⁶ Na tej podstawie wydano zarządzenie nr 1 Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu z dnia 26 kwietnia 2016 r. w sprawie określenia wysokości środków finansowych na pokrycie kosztów działalności klubów i kół poselskich, senackich i parlamentarnych oraz ich biur (niepublikowane).

²⁷ Zadania związane z wykonywaniem przez senatora mandatu mogą realizować osoby nie będące pracownikami biura senatorskiego, które wykonują te zadania nieodpłatnie.

²⁸ Art. 3a dodany przez art. 21 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 z późn. zm.) z dniem 7 marca 2006 r.

²⁹ Art. 3b dodany przez art. 21 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 z późn. zm.) z dniem 7 marca 2006 r.

³⁰ Udostępniony na stronie Internetowej Senatu RP www.senat.gov.pl

³¹ Por. ustawę z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1144 z późn. zm.).

³² Na tej podstawie zostało wydane zarządzenie nr 6 Marszałka Senatu z dnia 22 października 2001 r. w sprawie trybu obliczania oraz wypłacania nagród za wieloletnią pracę i odpraw w związku z zakończeniem kadencji Senatu oraz trybu wypłacania dodatkowego wynagrodzenia rocznego pracownikom biur klubów i kół senackich oraz biur senatorskich (niepublikowane).

6) po 45 latach pracy – 400 % wynagrodzenia miesięcznego.

7. Pracownikom biur klubów i kół, zatrudnionym w dniu zakończenia kadencji Sejmu i Senatu, przysługuje odprawa w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu:

- 1) jeżeli pracownik był zatrudniony w biurze co najmniej połowę okresu trwania kadencji – w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia;
- 2) jeżeli pracownik był zatrudniony w biurze krócej niż połowę okresu trwania kadencji – w wysokości odpowiadającej części jednomiesięcznego wynagrodzenia obliczonego za każdy przepracowany miesiąc, proporcjonalnie do przepracowanego okresu.

8. Tryb obliczania oraz wypłacania nagród za wieloletnią pracę oraz odpraw w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu pracownikom, o których mowa w ust. 3, określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu³³.

9. Środki na cele, o których mowa w ust. 5-7, zapewnia się w budżetach odpowiednio Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu.

10. Przewodniczący klubów i kół są obowiązani złożyć odpowiednio w Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu w okresach rocznych oraz na zakończenie działalności klubu i koła rozliczenie środków przeznaczonych na pokrycie kosztów działalności klubów i kół, w tym na pokrycie kosztów działalności biur klubów i kół.

11. Warunki organizacyjno-techniczne tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur, o których mowa w ust. 1, określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu³⁴,

Rozdział 4

Inne prawa i obowiązki posłów i senatorów

Art. 19.³⁵

1. W wykonywaniu mandatu poseł lub senator ma prawo, jeżeli nie narusza dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej.

2. Zasady i tryb udostępniania posłom i senatorom informacji niejawnych określają przepisy o ochronie informacji niejawnych.³⁶

---

³³ Na tej podstawie wydano zarządzenie nr 6 Marszałka Senatu z dnia 22 października 2001 r. w sprawie trybu obliczania oraz wypłacania nagród za wieloletnią pracę i odpraw w związku z zakończeniem kadencji Senatu oraz trybu wypłacania dodatkowego wynagrodzenia rocznego pracownikom biur klubów i kół senackich oraz biur senatorskich (niepublikowane).

³⁴ Na tej podstawie wydano zarządzenie nr 11 Marszałka Senatu z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur klubów i kół senackich (z późn. zm., niepublikowane).

³⁵ W brzmieniu ustalonym przez art. 104 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1167).

³⁶ Obecnie – ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1167).

Art. 20.

1. Poseł lub senator ma prawo podjąć – w wykonywaniu swoich obowiązków poselskich lub senatorskich – interwencję w organie administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zakładzie lub przedsiębiorstwie państwowym oraz organizacji społecznej, a także w jednostkach gospodarki niepaństwowej dla załatwienia sprawy, którą wnosi we własnym imieniu albo w imieniu wyborcy lub wyborców, jak również zaznajamiać się z tokiem jej rozpatrywania.

2. Organy i jednostki, wymienione w ust. 1, wobec których poseł lub senator podjął interwencję, są obowiązane najpóźniej w ciągu czternastu dni powiadomić posła lub senatora o stanie rozpatrywania sprawy i w terminie uzgodnionym z posłem lub senatorem ostatecznie ją załatwić.

3. Kierownicy organów i jednostek, o których mowa w ust. 1, są obowiązani niezwłocznie przyjąć posła lub senatora, który przybył w związku ze sprawą wynikającą z wykonywania jego mandatu, oraz udzielić informacji i wyjaśnień dotyczących sprawy.

4. Legitymacja poselska lub senatorska upoważnia parlamentarzystę do wstępu na teren jednostek, o których mowa w ust. 1.

Art. 21.

1. Posłowie i senatorowie przyjmują opinie, postulaty, wnioski wyborców oraz ich organizacji i biorą je pod uwagę w swej działalności parlamentarnej.

2. Poseł lub senator nie może być zobowiązany do udzielania informacji o osobie, która przekazała mu określone informacje lub przedstawiła opinię. Przepisu *art. 163 Kodeksu postępowania karnego*³⁷ nie stosuje się.

Art. 22.

1. Poseł ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany, lub właściwych ze względu na siedzibę biura posła.

2. Senator ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany.

3. Uczestnicząc w sesjach, o których mowa w ust. 1 i 2, poseł i senator może zgłaszać swoje uwagi i wnioski.

4. Warunki do realizacji praw posła i senatora, o których mowa w ust. 1-3, zapewniają przewodniczący sejmików województw oraz przewodniczący rad powiatów i rad gmin.

5. (skreślony).

6. W odniesieniu do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic *gmin warszawskich*³⁸ przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio.

---

³⁷ Obecnie art. 180 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.) – „Osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności "zastrzeżone" lub "poufne" lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd lub prokurator dla dobra wymiaru sprawiedliwości zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy, jeżeli ustawy szczególne nie stanowią inaczej. Na postanowienie w tym przedmiocie przysługuje zażalenie.”.

³⁸ Obecnie miasto stołeczne Warszawa jest gminą mającą status miasta na prawach powiatu na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U z 2015 r. poz. 1438), która weszła w życie z dniem 27 października 2002 r.

Art. 23.

1. Posłowie i senatorowie tworzą biura poselskie, senatorskie lub poselsko-senatorskie w celu obsługi swojej działalności w terenie.

2. Poseł i senator mogą realizować swoją działalność terenową w wybranym okręgu lub okręgach wyborczych.

3. Posłowi i senatorowi przysługuje ryczałt na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biur³⁹, na zasadach i w wysokości określonych wspólnie przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu⁴⁰. Środki te nie mogą być wykorzystywane na inne cele niż określone w zdaniu pierwszym.

4. Poseł lub senator może zatrudniać pracowników w biurze we własnym imieniu na czas określony, nie dłuższy niż czas sprawowania mandatu. Działalność posła lub senatora może być wspierana przez społecznych współpracowników.

4a.⁴¹ Poseł lub senator jest obowiązany podać odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu następujące dane dotyczące pracowników biura oraz społecznych współpracowników:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) datę urodzenia;
- 3) miejsce zatrudnienia w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura albo społecznym współpracownikiem;
- 4) źródła dochodów w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura albo społecznym współpracownikiem;
- 5) informację o wykonywanej działalności gospodarczej w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura albo społecznym współpracownikiem.

4b.⁴² Dane, o których mowa w ust. 4a, są jawne i są podawane do wiadomości publicznej odpowiednio przez Marszałka Sejmu albo Marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego.

5. Poseł lub senator, w ramach środków, o których mowa w ust. 3, ustala wynagrodzenie pracowników biur.

6. Pracownikom biur przysługuje dodatkowe wynagrodzenie roczne na zasadach określonych w odrębnej ustawie⁴³. Tryb wypłacania tego wynagrodzenia określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu⁴⁴.

---

³⁹ Zarządzenie nr 10 Marszałka Senatu z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur senatorskich (z późn. zm., niepublikowane) i – wydane na jego podstawie – zarządzenie nr 94 Szefa Kancelarii Senatu z dnia 13 czerwca 2011 r. w sprawie zasad dokonywania rozliczeń środków finansowych oraz prowadzenia ewidencji wydatków biura senatorskiego i składników majątku trwałego (z późn. zm., niepublikowane).

⁴⁰ Na tej podstawie wydano zarządzenie nr 1 Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu z dnia 1 października 2001 r. w sprawie określenia wysokości ryczałtu na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biur poselskich, senatorskich i poselsko-senatorskich (z późn. zm., niepublikowane).

⁴¹ Art. 4a dodany przez art. 21 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbgingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 z późn. zm.) z dniem 7 marca 2006 r.

⁴² Art. 4b dodany przez art. 21 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbgingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 z późn. zm.) z dniem 7 marca 2006 r.

⁴³ Ustawa z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1144 z późn. zm.).

7. Pracownikom, o których mowa w ust. 4, zatrudnionym na podstawie umowy o pracę, przysługuje nagroda za wieloletnią pracę oraz odprawa w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu na zasadach określonych w art. 18 ust. 6 i 7.

8. Tryb obliczania oraz wypłacania pracownikom biur nagród za wieloletnią pracę oraz odpraw w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu⁴⁵.

9. Środki na cele, o których mowa w ust. 6 i 7, zapewnia się w budżetach odpowiednio Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu.

10. Poseł i senator są obowiązani złożyć odpowiednio w Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu w okresach rocznych, w związku z wygaśnięciem mandatu oraz na koniec kadencji, rozliczenie kwot ryczałtów przeznaczonych na prowadzenie biura.

10a.⁴⁶ W razie śmierci posła lub senatora oraz w przypadku, o którym mowa w art. 5a, prawa i obowiązki posła i senatora wynikające z funkcjonowania i znoszenia biura przechodzą odpowiednio na Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu.

11. Warunki organizacyjno-techniczne tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur, o których mowa w ust. 1, określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu⁴⁷.

Art. 24.

1. Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane udzielać posłom i senatorom wszechstronnej pomocy w wykonywaniu ich funkcji.

2. Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane udostępnić posłowi lub senatorowi lokal na czas odbycia doraźnego dyżuru poselskiego lub senatorskiego w miejscowości, w której poseł lub senator nie otworzył biura określonego w art. 23 ust. 1.

---

⁴⁴ Na tej podstawie zostało wydane zarządzenie nr 6 Marszałka Senatu z dnia 22 października 2001 r. w sprawie trybu obliczania oraz wypłacania nagród za wieloletnią pracę i odpraw w związku z zakończeniem kadencji Senatu oraz trybu wypłacania dodatkowego wynagrodzenia rocznego pracownikom biur klubów i kół senackich oraz biur senatorskich (niepublikowane).

⁴⁵ Na tej podstawie zostało wydane zarządzenie nr 6 Marszałka Senatu z dnia 22 października 2001 r. w sprawie trybu obliczania oraz wypłacania nagród za wieloletnią pracę i odpraw w związku z zakończeniem kadencji Senatu oraz trybu wypłacania dodatkowego wynagrodzenia rocznego pracownikom biur klubów i kół senackich oraz biur senatorskich (niepublikowane).

⁴⁶ Art. 10a dodany przez art. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz. U. Nr 152, poz. 1022) z dniem 20 sierpnia 2010 r.

⁴⁷ Por. zarządzenie nr 10 Marszałka Senatu z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie warunków organizacyjno-technicznych tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur senatorskich (z późn. zm., niepublikowane) oraz wydane na jego podstawie zarządzenia: zarządzenie nr 57 Szefa Kancelarii Senatu z dnia 13 października 2015 r. w sprawie wzoru legitymacji pracownika biura senatorskiego i społecznego współpracownika senatora z załącznikami (niepublikowane) i zarządzenie nr 94 Szefa Kancelarii Senatu z dnia 13 czerwca 2011 r. w sprawie zasad dokonywania rozliczeń środków finansowych oraz prowadzenia ewidencji wydatków biura senatorskiego i składników majątku trwałego (z późn. zm., niepublikowane).

Rozdział 5

Warunki wykonywania mandatu

Art. 25.

1. Posłom i senatorom w okresie sprawowania mandatu, licząc od pierwszego posiedzenia Sejmu lub Senatu, przysługuje uposażenie poselskie lub senatorskie, zwane dalej "uposażeniem", wypłacane miesięcznie, także za niepełne miesiące sprawowania mandatu.

2. Uposażenie odpowiada wysokości wynagrodzenia podsekretarza stanu, ustalonego na podstawie przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe⁴⁸, z wyłączeniem dodatku z tytułu wysługi lat.

3. Posłowi lub senatorowi, który nie korzysta z urlopu bezpłatnego, o którym mowa w art. 29 ust. 1, albo prowadzi działalność gospodarczą samodzielnie lub wspólnie z innymi osobami, albo nie zawiesił prawa do emerytury lub renty, uposażenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie przysługuje z zastrzeżeniem ust. 3a.

3a. Posłowi lub senatorowi uprawnionemu do emerytury na podstawie:

- 1) ⁴⁹ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887⁵⁰) lub ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016 r. poz. 277), który osiągnął wiek emerytalny, o którym mowa w art. 24 ust. 1a i 1b oraz w art. 27 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
  - 2) ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 1037) albo ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708), którego emerytura stanowi 75% podstawy jej wymiaru bez uwzględnienia podwyższenia z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą
- uposażenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, przysługuje również w razie pobierania emerytury.

---

⁴⁸ Mowa o ustawie z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 79, poz. 430 z późn. zm.) oraz wydanym na jej podstawie rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 25 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad wynagradzania osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. Nr 10, poz. 91 z późn. zm.). Osoby zajmujące kierownicze stanowiska państwowe objęte są tzw. mnożnikowym systemem wynagrodzeń. Wysokość ich wynagrodzeń zasadniczych oraz dodatków funkcyjnych ustala się na podstawie kwoty bazowej, określanej corocznie w ustawie budżetowej (zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw, tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 966) oraz mnożników kwoty bazowej (odrębnych dla wynagrodzeń zasadniczych i dla dodatków funkcyjnych) określonych w wyżej wymienionym rozporządzeniu. Od 2008 r. kwota bazowa ustalana jest w kolejnych ustawach budżetowych w tej samej wysokości – 1.766,46 zł. Mnożnik wynagrodzenia zasadniczego podsekretarza stanu wynosi: 4,4; mnożnik dodatku funkcyjnego podsekretarza stanu: 1,2. Razem daje to kwotę uposażenia senatorskiego w wysokości 9892,30 zł (kwoty wynagrodzenia zasadniczego i dodatku funkcyjnego zaokrąglą się do 10 groszy w górę).

⁴⁹ Art. 25 ust 3a pkt 1 zmieniony przez art. 5 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z podwyższeniem wieku emerytalnego (Dz. U. poz. 1544) z dniem 1 stycznia 2013 r.

⁵⁰ Tekst jedn. zmieniony: Dz. U. z 2015 r. poz. 1311.

4. W uzasadnionych przypadkach Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu może podjąć decyzję o przyznaniu, na wniosek posła lub senatora, o którym mowa w ust. 3, uposażenia w całości lub w części.

5. Zasady obniżania uposażenia posłów i senatorów uniemożliwiających, poprzez rażące naruszenie przepisów odpowiednich regulaminów, pracę Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, oraz nieuczestniczących, bez usprawiedliwienia, w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu i Senatu⁵¹.

6. Szczegółowe zasady wypłacania uposażenia posłom lub senatorom, w tym:

- 1) obejmującym mandat w trakcie trwania kadencji,
  - 2) którzy nie złożyli ślubowania na pierwszym posiedzeniu Sejmu lub Senatu
- określa Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu⁵².

Art. 26.

1. Do uposażenia przysługują dodatki w wysokości:

- 1) 20 % uposażenia – dla pełniących funkcję przewodniczącego komisji;
- 2) 15 % uposażenia – dla pełniących funkcję zastępcy przewodniczącego komisji;
- 3) 10 % uposażenia – dla pełniących funkcję przewodniczących stałych podkomisji⁵³.

2. Prezydium Sejmu oraz Prezydium Senatu⁵⁴ mogą:

- 1) określać inne, niż przewidziane w ust. 1, okoliczności uzasadniające wypłacanie dodatków do uposażenia oraz ustalać ich wysokość;
- 2) określać komisje poselskie lub senackie, których członkowie otrzymują także inne, niż wymienione w ust. 1, dodatki do uposażenia, oraz ustalać ich wysokość;
- 3) określać tryb wypłaty dodatków.

3. W razie zbiegu uprawnień do dwóch lub więcej dodatków, wypłaca się je miesięcznie w łącznej wysokości nieprzekraczającej 35 % uposażenia.

Art. 27.

Uposażenie oraz dodatki, o których mowa w art. 26, są traktowane jako wynagrodzenie ze stosunku pracy.

Art. 28.

1. Okres pobierania uposażenia jest traktowany jak okres zatrudnienia. Okres ten zalicza się również do stażu pracy, od którego zależą wszelkie uprawnienia pracownicze, w tym także uprawnienia szczególne, uzależnione od zatrudnienia w określonym zawodzie, branży lub zakładzie pracy.

2. Posłowi lub senatorowi, który uległ wypadkowi przy wykonywaniu mandatu, przysługują świadczenia na zasadach i w wysokości określonych przepisami o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych⁵⁵.

---

⁵¹ Zob. art. 22 i 25a Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

⁵² Uchwała nr 918 Prezydium Senatu z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu wypłacania senatorom uposażenia, dodatków do uposażenia oraz odprawy parlamentarnej (z późn. zm., niepublikowana).

⁵³ Od 2008 r. dodatki do uposażenia senatorskiego wynoszą: 20 % uposażenia – 1978,46 zł, 15 % uposażenia – 1483,85 zł, 10 % uposażenia – 989,23 zł.

⁵⁴ Uchwała nr 918 Prezydium Senatu z dnia 9 czerwca 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu wypłacania senatorom uposażenia, dodatków do uposażenia oraz odprawy parlamentarnej (z późn. zm., niepublikowana).

2a. Świadczenia, o których mowa w ust. 2, dla posła lub senatora niepobierającego uposażenia są finansowane z budżetu państwa.

3. (uchylony).

4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, określa, w drodze rozporządzenia⁵⁶:

- 1) wzór dokumentu potwierdzającego okres i wysokość pobieranego uposażenia, dodatków do uposażenia i składek od tych świadczeń;
- 2) skład zespołu powypadkowego badającego okoliczności i przyczyny wypadku przy sprawowaniu mandatu oraz zakres zadań Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu w stosunku do poszkodowanych w tych wypadkach posłów i senatorów, uwzględniając w szczególności czynności niezbędne do ustalenia uprawnienia do świadczeń należnych z tytułu wypadku.

Art. 29.

1. Poseł lub senator pozostający w stosunku pracy z pracodawcami innymi, niż wymienieni w art. 30 ust. 1, otrzymuje urlop bezpłatny, na swój wniosek, na okres sprawowania mandatu oraz trzech miesięcy po jego wygaśnięciu – bez względu na rodzaj i okres trwania stosunku pracy. Stosunek pracy zawarty na czas określony, który ustałby przed terminem zakończenia urlopu bezpłatnego, przedłuża się do trzech miesięcy po zakończeniu tego urlopu.

2. Pracodawca zatrudniający posła lub senatora, który nie skorzystał z prawa do urlopu bezpłatnego, jest obowiązany udzielić posłowi lub senatorowi zwolnienia od pracy w celu wykonywania obowiązków poselskich i senatorskich.

Art. 30.

1.⁵⁷ W okresie wykonywania mandatu posłowie i senatorowie nie mogą wykonywać pracy na podstawie stosunku pracy: w Kancelarii Sejmu, w Kancelarii Senatu, w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w Biurze Trybunału Konstytucyjnego, w Najwyższej Izbie Kontroli, w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, w Biurze Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, w Krajowym Biurze Wyborczym, w Państwowej Inspekcji Pracy, w administracji rządowej i samorządu terytorialnego – z wyjątkiem stosunku pracy z wyboru – oraz nie mogą wykonywać pracy w charakterze sędziego, asesora sądowego i prokuratora, pracownika administracyjnego sądu i prokuratury, a także nie mogą pełnić zawodowej służby wojskowej.

2. Przepis art. 29 ust. 1 stosuje się odpowiednio, z tym że urlop jest udzielany z urzędu.

Art. 31.

1. Pracodawca, u którego poseł lub senator otrzymał urlop bezpłatny, jest obowiązany zatrudnić go po zakończeniu urlopu bezpłatnego lub – w razie jego gotowości do pracy – po wygaśnięciu mandatu, na tym samym lub równorzędnym pod względem płacowym stanowisku pracy, z wynagrodzeniem, jakie otrzymywałby poseł lub senator, gdyby nie skorzystał z urlopu bezpłatnego.

---

⁵⁵ Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1242 z późn. zm.).

⁵⁶ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 lutego 2002 r. w sprawie wzoru dokumentu potwierdzającego okres i wysokość pobieranego przez posłów lub senatorów uposażenia, dodatków do tego uposażenia i składek od tych świadczeń, składu zespołu powypadkowego badającego okoliczności i przyczyny wypadku przy sprawowaniu mandatu posła lub senatora oraz zakresu zadań Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu w stosunku do posłów i senatorów poszkodowanych w takim wypadku (Dz. U. Nr 15, poz. 144).

⁵⁷ W brzmieniu ustalonym przez art. 10 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1224) z dniem 1 stycznia 2016 r.

2. Rozwiązanie przez pracodawcę stosunku pracy z posłem lub senatorem, o którym mowa w ust. 1, z wyjątkiem stosunku pracy z wyboru, oraz zmiana warunków jego pracy lub płacy w ciągu dwóch lat po wygaśnięciu mandatu może nastąpić tylko za zgodą Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

3. Stosunek pracy z nauczycielem lub nauczycielem akademickim nie może wygasnąć wcześniej niż z końcem roku szkolnego lub akademickiego, następującym po upływie okresu, o którym mowa w art. 29 ust. 1.

Art. 32.

1. Do posła i senatora zajmującego jednocześnie kierownicze stanowisko państwowe nie stosuje się przepisów art. 25-27, art. 28 ust. 1 i art. 29-31.

2. Przez kierownicze stanowiska państwowe rozumie się stanowiska wymienione w art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe⁵⁸.

Art. 33.

1. Poseł lub senator jest obowiązany powiadomić odpowiednio Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu o zamiarze podjęcia dodatkowych zajęć, z wyjątkiem działalności podlegającej prawu autorskiemu i prawom pokrewnym.

2. Posłowie i senatorowie nie mogą podejmować dodatkowych zajęć ani otrzymywać darowizn, mogących podważyć zaufanie wyborców do wykonywania mandatu zgodnie z art. 1 ust. 1.

3. Posłowie i senatorowie nie mogą powoływać się na swój mandat ani posługiwać tytułem posła lub senatora w związku z podjętymi dodatkowymi zajęciami bądź działalnością gospodarczą prowadzoną na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami.

4. Naruszenie przez posła lub senatora przepisu ust. 1, 2 lub 3 powoduje odpowiedzialność regulaminową.

Art. 34.

1. Posłowie i senatorowie nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia państwowego lub komunalnego, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

2. Posłowie i senatorowie nie mogą być członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami handlowymi przedsiębiorców z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby. Wybór lub powołanie posła lub senatora do tych władz jest z mocy prawa nieważny.

3. Jeżeli wybór lub powołanie, o którym mowa w ust. 2, miało miejsce przed rozpoczęciem wykonywania mandatu, poseł i senator jest obowiązany zrzec się stanowiska lub funkcji. W razie niezrzeczenia się stanowiska lub funkcji, poseł i senator traci je z mocy prawa po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia ślubowania, o którym mowa w art. 2.

4. Posłowie i senatorowie nie mogą posiadać pakietu większego niż 10 % udziałów lub akcji w spółkach prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby. Udziały lub akcje przekraczające ten pakiet powinny być zbyte przez posła lub senatora przed pierwszym posiedzeniem Sejmu lub Senatu,

---

⁵⁸ Tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 79, poz. 430 z późn. zm.

a w razie niezbycia ich nie uczestniczą one przez okres sprawowania mandatu i dwu lat po jego wygaśnięciu w wykonywaniu przysługujących im uprawnień (prawa głosu, prawa do dywidendy, prawa do podziału majątku, prawa poboru).

5.⁵⁹ Naruszenie przez posła lub senatora przepisów ust. 1-3 powoduje odpowiedzialność regulaminową.

Art. 35.

1. Posłowie i senatorowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to zawiera w szczególności informacje o:

- 1) zasobach pieniężnych, nieruchomościach, uczestnictwie w spółkach cywilnych lub w osobowych spółkach handlowych, udziałach i akcjach w spółkach handlowych, o nabytym od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub komunalnej osoby prawnej, mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu, a także o prowadzonej działalności gospodarczej i stanowiskach zajmowanych w spółkach handlowych;
- 2) dochodach osiągniętych z tytułu zatrudnienia lub innej działalności zarobkowej lub zajęć, z podaniem kwot uzyskiwanych z każdego tytułu;
- 3) mieniu ruchomym o wartości powyżej 10.000 złotych;
- 4) zobowiązaniach pieniężnych o wartości powyżej 10.000 złotych, w tym zaciągniętych kredytach i pożyczkach oraz warunkach, na jakich zostały udzielone.

2. Wzór oświadczenia o stanie majątkowym stanowi załącznik do ustawy.

3. Oświadczenie o stanie majątkowym składa się w dwóch egzemplarzach odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu w następujących terminach:

- 1) do dnia złożenia ślubowania, wraz z informacją o sposobie i terminach zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego w związku z wyborem na posła albo senatora oraz z informacją o posiadaniu majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego;
- 2) do dnia 30 kwietnia każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, dołączając kopię rocznego zeznania podatkowego (PIT);
- 3) w terminie miesiąca od dnia zarządzenia nowych wyborów do Sejmu i Senatu.

4. Jeden egzemplarz oświadczenia o stanie majątkowym Marszałek Sejmu albo Marszałek Senatu przekazuje do urzędu skarbowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania posła lub senatora.

5. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym są jawne, z wyłączeniem informacji o adresie zamieszkania posła albo senatora oraz o miejscu położenia nieruchomości. Jawne informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym są podawane do wiadomości publicznej odpowiednio przez Marszałka Sejmu albo Marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego.

6. Analizy danych zawartych w oświadczeniach o stanie majątkowym dokonują właściwe komisje powołane odpowiednio przez Sejm albo Senat w trybie określonym w regulaminach odpowiednio Sejmu albo Senatu oraz właściwe urzędy skarbowe. Podmiot dokonujący analizy danych zawartych w oświadczeniu jest uprawniony do porównania treści analizowanego oświadczenia z treścią uprzednio złożonych oświadczeń oraz z dołączoną kopią rocznego zeznania

---

⁵⁹ Art. 34 ust. 5 zmieniony przez art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 4 marca 2004 r. o zmianie ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 1202) z dniem 1 stycznia 2005 r.

podatkowego (PIT). Wyniki analizy przedstawia się odpowiednio Prezydium Sejmu albo Prezydium Senatu.

6a.⁶⁰ Kontroli rzetelności i prawdziwości oświadczeń o stanie majątkowym, o których mowa w ust. 1, dokonuje Centralne Biuro Antykorupcyjne w trybie i na zasadach określonych w rozdz. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1310).

7. Oświadczenie o stanie majątkowym przechowuje się przez 6 lat.

8.⁶¹ Niezłożenie oświadczenia o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność regulaminową oraz utratę, do czasu złożenia oświadczenia, prawa do uposażenia.

9. Podanie nieprawdy lub zatajenie prawdy w oświadczeniu o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność na podstawie art. 233 § 1 Kodeksu karnego.

Art. 35a.

1. Tworzy się Rejestr Korzyści, zwany dalej "Rejestrem".
2. W Rejestrze ujawniane są korzyści uzyskiwane przez posłów, senatorów lub ich małżonków.
3. Do Rejestru należy zgłaszać informacje o:
  - 1) wszystkich stanowiskach i zajęciach wykonywanych zarówno w administracji publicznej, jak i w instytucjach prywatnych, z tytułu których pobiera się wynagrodzenie, oraz pracy zawodowej wykonywanej na własny rachunek;
  - 2) faktach materialnego wspierania działalności publicznej prowadzonej przez zgłaszającego;
  - 3) darowiznie otrzymanej od podmiotów krajowych lub zagranicznych, jeżeli jej wartość przekracza 50 % najniższego wynagrodzenia pracowników za pracę, obowiązującego w grudniu roku poprzedzającego, określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu pracy⁶²;
  - 4) wyjazdach krajowych lub zagranicznych niezwiązanych z pełnioną funkcją publiczną, jeżeli ich koszt nie został pokryty przez zgłaszającego lub jego małżonka albo instytucje ich zatrudniające bądź partie polityczne, zrzeszenia lub fundacje, których są członkami;
  - 5) innych uzyskanych korzyściach, o wartościach większych niż wskazane w pkt 3, niezwiązanych z zajmowaniem stanowisk lub wykonywaniem zajęć albo pracy zawodowej, o których mowa w pkt 1.

4. Do Rejestru należy także zgłaszać informacje o udziale w organach fundacji, spółek prawa handlowego lub spółdzielni, nawet wówczas, gdy z tego tytułu nie pobiera się żadnych świadczeń pieniężnych.

5. Przy podawaniu informacji poseł i senator są obowiązani zachować największą staranność i kierować się swoją najlepszą wiedzą.

---

⁶⁰ Art. 35 ust. 6a dodany przez art. 166 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1310) z dniem 24 lipca 2006 r.

⁶¹ Art. 35 ust. 8 zmieniony przez art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 4 marca 2004 r. o zmianie ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 1202) z dniem 1 stycznia 2005 r.

⁶² Zgodnie z art. 25 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2008 z późn. zm.) ilekroć w przepisach prawa jest mowa o „najniższym wynagrodzeniu za pracę pracowników” – przez odwołanie się do odrębnych przepisów lub do Kodeksu pracy albo przez wskazanie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, Ministra Pracy i Polityki Społecznej lub ministra właściwego do spraw pracy jako zobowiązanego do ustalania takiego wynagrodzenia na podstawie odrębnych przepisów lub Kodeksu pracy – oznacza to kwotę 760 zł. Tak więc do Rejestru Korzyści należy zgłaszać darowizny przekraczające kwotę 380 zł.

6. Wszystkie zmiany danych objętych Rejestrem należy zgłosić nie później niż w ciągu 30 dni od dnia ich zaistnienia.

7. Rejestr jest jawny. Rejestr dla posłów prowadzi Marszałek Sejmu, a dla senatorów Marszałek Senatu.

8. Prowadzący Rejestr raz w roku, w odrębnej publikacji, podaje do publicznej wiadomości zawarte w nim dane⁶³.

9. Ujawnienie informacji w Rejestrze nie zwalnia od odpowiedzialności przewidzianej w ustawie za niedopełnienie określonych w niej obowiązków.

Art. 36.⁶⁴

Posłom i senatorom oraz członkom ich rodzin przysługują świadczenia zdrowotne na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁶⁵ oraz o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe⁶⁶.

Art. 37.⁶⁷

(uchylony)

Art. 38.

1. Posłowi i senatorowi, który w trakcie sprawowania mandatu lub w ciągu dwunastu miesięcy po jego wygaśnięciu albo dwóch lat od zakończenia korzystania z urlopu bezpłatnego, o którym mowa w art. 29 i art. 30, przechodzi na emeryturę albo rentę, przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzech uposażeń – przy przejściu na emeryturę oraz jednego uposażenia – przy przejściu na rentę.

2. W razie zbiegu uprawnień, z różnych tytułów, do jednorazowej odprawy w związku z przejściem na emeryturę lub rentę, przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego.

Art. 39.

1. Posłowi i senatorowi w związku z zakończeniem kadencji przysługuje odprawa parlamentarna w wysokości trzech uposażeń. Odprawa nie przysługuje, jeżeli poseł lub senator został wybrany na następną kadencję.

---

⁶³ Zgłoszenia do Rejestru Korzyści są na bieżąco udostępniane na stronie Internetowej Senatu RP www.senat.gov.pl. Wzór druku zgłoszenia do Rejestru w formacie .doc jest udostępniony pod adresem: <http://www.senat.gov.pl/warunki-wykonywania-mandatu-senatorskiego/wzory-i-druki.html>.

⁶⁴ Art. 36 zmieniony przez art. 208 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 581 z późn. zm.) z dniem 1 października 2004 r.

⁶⁵ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 581 z późn. zm.).

⁶⁶ Od 1 stycznia 2005 r. prawo do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie art. 5a ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 79, poz. 430 z późn. zm.) przysługuje jedynie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu, Prezesowi Rady Ministrów, małżonkom tych osób oraz członkom rodzin będącym na ich utrzymaniu. Pozostali parlamentarzyści korzystają ze świadczeń opieki zdrowotnej na zasadach określonych w ustawie wymienionej w poprzednim przypisie.

⁶⁷ Art. 37 uchylony przez art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 4 marca 2004 r. o zmianie ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 1202) z dniem 1 stycznia 2005 r.

2. W razie śmierci posła lub senatora w czasie wykonywania mandatu lub w ciągu trzech miesięcy po jego wygaśnięciu, przysługuje odprawa pośmiertna na zasadach i w wysokości określonych dla pracowników w Kodeksie pracy⁶⁸.

Art. 40.

W razie zbiegu uprawnień do odprawy określonej w art. 38 ust. 1 oraz art. 39 ust. 1 przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego.

Art. 41.

1. Posłowie i senatorowie oraz członkowie ich rodzin są uprawnieni do korzystania z funduszu świadczeń socjalnych, utworzonego na zasadach określonych w przepisach o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych⁶⁹.

2. Byli posłowie i senatorowie oraz członkowie ich rodzin korzystają z funduszu świadczeń socjalnych na zasadach określonych w przepisach o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

3. Zasady przeznaczania środków z funduszu, o którym mowa w ust. 1, na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z tego funduszu określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu⁷⁰.

Art. 42.

1. Posłowi i senatorowi przysługują środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z wydatkami poniesionymi w związku z wykonywaniem mandatu na terenie kraju, w zryczałtowanej wysokości 25 % uposażenia miesięcznego (dieta parlamentarna).

2. Dieta parlamentarna jest wolna od podatku dochodowego od osób fizycznych w granicach określonych w odrębnych przepisach dla diet otrzymywanych z tytułu pełnienia obowiązków obywatelskich⁷¹ i nie może być zajęta w drodze egzekucji.

3. Poseł lub senator nie może pobierać jednocześnie diety parlamentarnej i diety z tytułu wykonywania funkcji radnego. Poseł lub senator wybiera dietę, którą będzie pobierał⁷².

4. Zasady obniżania i utraty prawa do diety parlamentarnej posłów i senatorów uniemożliwiających, poprzez rażące naruszanie przepisów odpowiednich regulaminów, pracę Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, oraz nieuczestniczących, bez

---

⁶⁸ Zob. art. 93 Kodeksu pracy.

⁶⁹ Ustawa z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 800).

⁷⁰ Zarządzenie nr 7 Marszałka Senatu z dnia 22 października 2001 r. w sprawie zasad przeznaczania środków z funduszu świadczeń socjalnych na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz zasad i warunków korzystania z usług i świadczeń finansowanych z tego funduszu przez senatorów, byłych senatorów oraz członków ich rodzin (z późn. zm., niepublikowane).

⁷¹ Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.) wolne od podatku dochodowego są diety oraz kwoty stanowiące zwrot kosztów, otrzymywane przez osoby wykonujące czynności związane z pełnieniem obowiązków społecznych i obywatelskich – do wysokości nie przekraczającej miesięcznie 2.280 zł.

⁷² Od dnia rozpoczęcia IV kadencji Sejmu oraz V kadencji Senatu tj. od dnia 19 października 2001 r. obowiązuje zakaz łączenia mandatu posła i senatora z mandatem radnego gminy, powiatu lub województwa (zakaz ten wprowadzony został przez art. 213 ust. 1 pkt 7 lit. a) w związku z art. 241 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – *Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej*, tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360 z późn. zm. – uchylonej przez art. 10 pkt 3 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy, Dz. U. Nr 21, poz. 113 z późn. zm.). Obecnie zakazy łączenia mandatu posła i senatora z mandatem radnego gminy, powiatu lub województwa wynikają z ustaw regulujących ustrój jednostek samorządu terytorialnego.

usprawiedliwienia, w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu i Senatu⁷³.

5. Szczegółowe zasady i tryb wypłaty diet parlamentarnych oraz należności posłów i senatorów delegowanych przez Sejm i Senat poza granice kraju określają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu⁷⁴.

Art. 43.

1. Poseł i senator ma prawo, na terenie kraju, do bezpłatnego przejazdu środkami publicznego transportu zbiorowego oraz przelotów w krajowym przewozie lotniczym, a także do bezpłatnych przejazdów środkami publicznej komunikacji miejskiej.

2. Minister właściwy do spraw transportu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, określa, w drodze rozporządzenia⁷⁵, tryb korzystania z uprawnień, o których mowa w ust. 1, z wyłączeniem przejazdów publicznymi środkami komunikacji miejskiej.

Art. 44.

1.⁷⁶ Posłowie i senatorowie otrzymują bezpłatnie druki sejmowe lub senackie⁷⁷.

2. Posłowie i senatorowie otrzymują koperty z papierem listowym, oznaczone odpowiednim nadrukiem, do prowadzenia korespondencji związanej z wykonywaniem mandatu bez uiszczania przez nich opłat pocztowych.

3. Szczegółowe zasady realizacji uprawnień, o których mowa w ust. 1 i 2, określają Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu⁷⁸.

Art. 45.

1. Posłowi wydaje się legitymację poselską, a senatorowi legitymację senatorską.

2. Posłom i senatorom wydaje się karty do głosowania.

3. Wzór legitymacji⁷⁹ i karty do głosowania⁸⁰, a także tryb postępowania oraz warunki wydawania ich duplikatów w razie zniszczenia lub zagubienia określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu⁸¹.

---

⁷³ Zob. art. 22 i 25a Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

⁷⁴ Uchwała nr 13 Prezydium Senatu z dnia 1 lipca 1996 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad i trybu wypłaty diet parlamentarnych (z późn. zm., niepublikowana) oraz uchwała nr 14 Prezydium Senatu z dnia 1 lipca 1996 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad i trybu wypłaty należności senatorów delegowanych przez Senat poza granice kraju (z późn. zm., niepublikowana).

⁷⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie trybu korzystania przez posłów i senatorów z bezpłatnych przejazdów i przelotów na terenie kraju (Dz. U. z 2002 r. Nr 1, poz. 13 z późn. zm.).

⁷⁶ Art. 44 ust. 1 zmieniony przez art. 2 ustawy z dnia 4 marca 2011 r. o zmianie ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 117, poz. 676) z dniem 1 stycznia 2012 r.

⁷⁷ Na życzenie mogą być one dostarczane bezpośrednio do skrytek senatorskich.

⁷⁸ Uchwała nr 186 Prezydium Senatu z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad i trybu otrzymywania przez senatorów druków senackich i sejmowych oraz kopert do korespondencji związanej z wykonywaniem mandatu (z późn. zm., niepublikowana).

⁷⁹ Zarządzenie nr 6 Marszałka Senatu z dnia 21 lipca 2015 r. w sprawie określenia wzoru legitymacji senatorskiej (M. P. poz. 662).

⁸⁰ Zarządzenie nr 20 Marszałka Senatu z dnia 15 września 2005 r. w sprawie określenia wzoru karty do głosowania oraz trybu postępowania i warunków wydania jej duplikatu (niepublikowane).

Art. 46.

1. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu udzielają posłom i senatorom pomocy w wykonywaniu przez nich mandatów, czuwają nad wykonywaniem przez nich obowiązków parlamentarnych, jak również nad wykonywaniem wobec nich obowiązków określonych w ustawie przez organy państwowe i samorządu terytorialnego oraz podporządkowane im jednostki⁸².

2. Kancelaria Sejmu i Kancelaria Senatu, każda według swej właściwości, zapewniają i organizują obsługę posłów i senatorów niezbędną do wykonywania przez nich obowiązków oraz pomoc merytoryczną, zwłaszcza w zakresie dostępu do opracowań specjalistycznych, literatury i ekspertyz.

3. Zadania Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, o których mowa w ust. 1, określają szczegółowo regulaminy Sejmu i Senatu, a zadania Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu, o których mowa w ust. 2, określają szczegółowo regulaminy Sejmu i Senatu⁸³ oraz uchwały Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu⁸⁴.

Art. 47.

Wydatki wynikające z uprawnień posłów i senatorów pokrywa się z budżetu państwa, w części dotyczącej odpowiednio Kancelarii Sejmu lub Kancelarii Senatu.

Art. 47a.

Nie podlegają ogłoszeniu przepisy wydane na podstawie art. 18 ust. 2, 5, 8 i 11, art. 23 ust. 3, 6, 8 i 11, art. 25 ust. 6, art. 26 ust. 2, art. 37 ust. 3, art. 41 ust. 3, art. 42 ust. 5, art. 44 ust. 3 i art. 45 ust. 3 w zakresie, w jakim nie dotyczy wzoru legitymacji poselskiej i senatorskiej, i na podstawie art. 46 ust. 3 w zakresie uchwał Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Rozdział 6

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 48.

W Kodeksie postępowania cywilnego w art. 833 w § 2 wyrazy "do diet posłów" zastępuje się wyrazami "do uposażeń posłów i senatorów".

---

⁸¹ Zarządzenie nr 19 Marszałka Senatu z dnia 5 września 2005 r. w sprawie trybu postępowania i warunków wydawania duplikatów legitymacji senatorskich (niepublikowane).

⁸² Uchwała nr 26 Prezydium Senatu z dnia 23 października 1996 r. w sprawie zasad finansowania posiedzeń wyjazdowych komisji senackich (z późn. zm., niepublikowana).

⁸³ Zob. art. 97-100 Regulaminu Senatu (uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 listopada 1990 r., tekst jedn.: M. P. z 2016 r. poz. 824).

⁸⁴ Uchwała nr 200 Prezydium Senatu z dnia 5 lipca 2001 r. w sprawie zasad korzystania przez senatorów z zakwaterowania w mieście stołecznym Warszawie oraz wysokości środków finansowych przeznaczonych na pokrycie niektórych kosztów działalności senatora (z późn. zm., niepublikowana) oraz zarządzenie nr 4 Szefa Kancelarii Senatu z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad zakwaterowania senatorów oraz zwrotu przez Kancelarię Senatu kosztów poniesionych z tego tytułu przez senatorów (z późn. zm., niepublikowane).

Art. 49.

W ustawie z dnia 31 stycznia 1980 r. o godle, barwach i hymnie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 7, poz. 18, z 1985 r. Nr 23, poz. 100 oraz z 1990 r. Nr 10, poz. 60 i Nr 34, poz. 199) w art. 3 w ust. 1 po pkt 1a dodaje się pkt 1b w brzmieniu:

"1b) klubów, kół i zespołów poselskich, senackich i parlamentarnych oraz biur poselskich, senatorskich i poselsko-senatorskich,".

Art. 50.

W ustawie z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. Nr 20, poz. 101, z 1982 r. Nr 31, poz. 214, z 1985 r. Nr 22, poz. 98 i Nr 50, poz. 262, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1989 r. Nr 34, poz. 178, z 1991 r. Nr 100, poz. 443, z 1993 r. Nr 1, poz. 1 oraz z 1995 r. Nr 34, poz. 163 i Nr 142, poz. 701) w art. 2 w pkt 2 po wyrazach "Szefa Kancelarii Sejmu," dodaje się wyrazy "Szefa Kancelarii Senatu, zastępcy Szefa Kancelarii Sejmu."

Art. 51.

W ustawie z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz. U. z 1993 r. Nr 38, poz. 172) w art. 11:

1) w ust. 1 zdanie trzecie otrzymuje brzmienie:

"Jeżeli uchwała obejmuje także pociągnięcie do odpowiedzialności karnej osoby, która jest posłem lub senatorem, stanowi ona równocześnie wniosek o uchylenie immunitetu poselskiego lub senatorskiego,".

2) w ust. 3 dodaje się na końcu zdanie w brzmieniu:

"W wypadku konieczności uchylenia immunitetu poselskiego lub senatorskiego następuje to po wyrażeniu przez Sejm lub Senat zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej."

Art. 52.

W ustawie z dnia 5 czerwca 1992 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 56, poz. 274 oraz z 1995 r. Nr 4, poz. 18) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 3 wyrazy "Poseł, senator i osoba" zastępuje się wyrazem "Osoba";

2) w art. 4 skreśla się ust. 1;

3) w art. 6:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

"1. Osoby zajmujące kierownicze stanowiska państwowe są obowiązane do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności informacje o posiadanych przez osobę zajmującą kierownicze stanowisko państwowe zasobach pieniężnych, nieruchomościach, udziałach i akcjach w spółkach prawa handlowego, prowadzeniu innej działalności gospodarczej, a ponadto o nabyciu przez osobę zajmującą kierownicze stanowisko państwowe od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, gminy lub związku międzygminnego mienia, które podlegało zbyciu w drodze przetargu. Oświadczenie to powinno również zawierać dane dotyczące zajmowania przez osobę zajmującą kierownicze stanowisko państwowe stanowisk w spółkach, o których mowa w art. 1,".

b) skreśla się ust. 3,

c) w ust. 4 skreśla się wyrazy "do osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe oraz";

4) w art. 8 wyrazy "w art. 1-4" zastępuje się wyrazami "w art. 1-3 i w art. 4 ust. 2".

Art. 53.

1. Uposażenie poselskie i senatorskie, o którym mowa w art. 25, oraz dieta parlamentarna, o której mowa w art. 42, przysługują do czasu zakończenia kadencji Sejmu, wybranego w dniu 19 września 1993 r., w wysokości określonej przez Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

2. Egzekucje z diet poselskich i senatorskich, wszczęte a niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, prowadzi się według przepisów dotychczasowych w stosunku do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie.

Art. 54.

Przy ustalaniu w 1996 r. wysokości uposażenia dodatkowego określonego w art. 37 uwzględnia się również ryczałt wypłacany zgodnie z art. 24 ustawy, o której mowa w art. 56 ust.1.

Art. 55.

Do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie, przepis art. 30 nie ma zastosowania.

Art. 56.

1. Traci moc ustawa z dnia 31 lipca 1985 r. o obowiązkach i prawach posłów i senatorów (Dz. U. z 1991 r. Nr 18, poz. 79), z wyjątkiem jej art. 19 ust. 2 i 3⁸⁵ oraz z zastrzeżeniem ust. 2 niniejszego artykułu.

2. Do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie, niekorzystających z urlopów bezpłatnych na okres sprawowania mandatu, stosuje się przepis art. 26 ustawy, o której mowa w ust. 1.

Art. 57.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1996 r., z wyjątkiem:

- 1) rozdziału 2 i art. 51, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia⁸⁶;
- 2) art. 34 ust. 3 i 4 oraz art. 42 ust. 3, które wchodzi w życie po upływie 4 miesięcy od dnia ogłoszenia⁸⁷.

---

⁸⁵ Utrzymane w mocy przepisy art. 19 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 31 lipca 1985 r. o obowiązkach i prawach posłów i senatorów (tekst jedn.: Dz. U. z 1991 r. Nr 18, poz. 79 z późn. zm.), zostały uchylone przez art. 89 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1167) z dniem 2 stycznia 2011 r.

⁸⁶ To jest z dniem 14 lipca 1996 r.

⁸⁷ To jest z dniem 30 października 1996 r.